

KENAN MUSIĆ DŽENAN PLEHO

Hidžama (*Cupping*) – tradicionalne i medicinske dimenzije

Kenan Musić

vanredni profesor na Katedri za
hadis (poslaničku tradiciju)
kenan.music@fin.unsa.ba

Dženan Pleho

viši asistent na Fakultetu
zdravstvenih studija
Univerziteta u Sarajevu
dzenan.pleho@fzs.unsa.ba

Stručni rad

Primljeno: 6. 10. 2024.
Prihvaćeno: 4. 12. 2024.

Ključne riječi

hidžama, liječenje, sunnet,
poslanička tradicija,
tradicionalna medicina,
alternativna medicina

Sažetak

Rad „Hidžama, tradicionalne i medicinske dimenzije“ obrađuje dvije ključne dimenzije ove specifične metode liječenja i oblika alternativne medicine. Prva je tradicionalna ili predajna dimenzija koja se povezuje s Božijim Poslanikom, s.a.v.s., dok je druga medicinska, odnosno praktična dimenzija, koja je posebno aktualna u posljednjem desetljeću, kada su tradicionalne alternativne metode liječenja, uključujući hidžamu, sve više u fokusu. Potraga za lijekom predstavlja ljudsku potrebu i vjerski imperativ u islamu, jer nema bolesti za koju Bog Svevišnji nije dao lijek. Poslanička tradicija preporučuje ovu metodu, koja se s pravnog aspekta smatra sunnetom, praksom Muhammeda, s.a.v.s., i dio je preporučenih praksi za svakog muslimana i muslimanku. S medicinskog aspekta, hidžama je potvrđena kao korisna metoda tretmana, a njena primjena se proširila i na zemlje Zapadne Evrope, SAD-a i Australije, posebno među sportistima. U tom kontekstu hidžama ima svoje okvire i u smislu razumijevanja poslaničke tradicije neophodno je dati adekvatnu i pouzdanu interpretaciju koja korespondira realnostima i utemeljena je u izvorima islama u općem smislu.

Hijama (Cupping) – Traditional and Medical Dimensions

الحجامة – الأبعاد التراثية والطبية

Keywords:

hijama/cupping, healing, Sunnah, prophetic tradition, traditional medicine, alternative medicine

الكلمات المفتاحية:

الحجامة، العلاج، السنّة، التراث النبوي، الطبّ التقليدي، الطبّ البديل

Abstract:

The paper “Hijama/Cupping – Traditional and Medical Dimensions” examines two key dimensions of this specific healing method and form of alternative medicine. The first is the traditional or transmitted dimension linked to the Prophet Muhammad, PBUH, while the second is the medical or practical dimension, which has become particularly relevant in the last decade, as traditional alternative healing methods, including cupping, have gained more attention. The search for a cure is both a human need and a religious imperative in Islam, as there is no illness for which Allah, the Almighty, has not provided a remedy. The prophetic tradition recommends this method, which, from a legal perspective, is considered a Sunnah, the practice of Muhammad, PBUH, and is part of the recommended practices for every Muslim. From a medical perspective, cupping has been confirmed as an effective treatment method, and its use has expanded to Western Europe, the USA, and Australia, especially among athletes. In this context, cupping has its frameworks, and it is essential to provide an adequate and reliable interpretation of the prophetic tradition that aligns with the realities and is grounded in the sources of Islam in the broader sense.

الملخص:

يتناول البحث الحجامة – الأبعاد التراثية والطبية بُعدين أساسيين لهذه الطريقة الخاصّة من العلاج وهذا النمط من الطبّ البديل. والبعد الأول هو البعد التراثي أو الروائي المرتبط بالنبوي (ص)، بينما البعد الثاني هو البعد الطبي أو العملي الذي يتواجد بصفة خاصّة في العقد الأخير حيث يزداد التركيز أكثر فأكثر في طرق العلاج البديلة التقليدية، ومن بينها الحجامة. والبحث عن العلاج يمثل حاجة إنسانية وأمرًا دينيًا في الإسلام لأنه لا يوجد داء إلا وخلق الله تعالى له دواء. والتراث النبوي يوصي بهذه الطريقة التي تُعتبر من الجانب الشرعي من سنّة محمد (ص)، وهي من التطبيقات الموصى بها لكل مسلم ومسلمة. ومن الجانب الطبي ثبتت الحجامة طريقة العلاج المفيدة فانتشر تطبيقها في بلاد أوروبا الغربية والولايات المتحدة الأمريكية وأستراليا، وخاصّة بين الرياضيين. وللحجامة في هذا السياق أطرها، وقصد فهم التراث النبوي من الضروريّ تقديم التفسير المناسب والوثيق الذي يتلاءم مع الوقائع ويتأسس على مصادر الإسلام بصفة عامّة.

Uvod

Popularizacija pojedinih formi tradicionalnog liječenja, između ostalih i hidžame, potakla nas je da se osvrnemo na hidžamu iz nekoliko razloga. Najprije, radi se o metodi liječenja koja ima svoje utemeljenje u sunnetu Muhammeda, s.a.v.s., što je posebno ističe i daje joj, barem kada se radi o pojedinim pristupima, vjersku dimenziju. Također, njena sve veća zastupljenost otvorila je mnoga pitanja značajna za razumijevanje same hidžame, o kakvoj se vrsti i načinu liječenja radi, opsegu koristi i samom karakteru, drugim riječima da li se radi o „vjerskom“ činu, općenite koristi, ili pak o metodi prisutnoj u vrijeme Muhammeda, s.a.v.s., korisnoj za ljudsko zdravlje, ali ipak ograničenog opsega koristi. Osvrnuli smo se i na tretman liječenja u islamu, što je značajan elemenat ove teme kao cjeline, pojasnili klasifikacije hidžame shodno medicinskim aspektima, te naveli hadise Božijeg Poslanika, s.a.v.s., i pojasnili njegovu praksu kada se radi o hidžami. U zaključku smo ponudili naše čitanje i razumijevanje pitanja koja smo iznijeli u ovom kratkom uvodu posebno kada se radi o statusu hidžame i opegu njene koristi. Na arapskom i engleskom jeziku tema je opširno tretirana, te smo tu literaturu i koristili, a na bosanskom smo pronašli nekoliko članaka, uglavnom na veb-plattformama i jednu zasebnu studiju koju smo iščitali i koristili u našem radu.¹

Status liječenja u islamu

Prije nego uđemo u temu hidžame, pokušat ćemo kroz nekoliko osnovnih vodilja predstaviti učenje islama o liječenju. Najprije, medicina spada u kolektivne obaveze prema učenju islama, *farz kifaje*, te je obaveza društva da obrazuje ljude kompetentne u medicini. U slučaju da dovoljan broj bude izučavao medicinu i zadovolje se potrebe društva, oni koji ponesu taj zadatak i ispune ga nagrađeni su za sve koji od tog znanja imaju koristi,

1 Radi se o knjizi Bilala Derviševića, *Hidžama – najbolji lijek*, objavljena u Zenici, 2008.

a sa svih drugih članova društva spada potencijalni grijeh do kojeg bi došlo da društvo nema dovoljan broj ljekara. Ovo je slučaj sa svim korisnim naukama i kada se osoba odluči baviti nekom naukom koja je, poput medicine u ovom slučaju, kolektivna obaveza, tada joj ozbiljnost, odgovornost i ustrajnost postaju individualne obaveze, *farz 'ajn*. S druge strane, prema stavu većine muslimanskih pravnika, a na temelju kur'anskih i sunnetskih tekstova, liječenje spada u ono što je preporučeno ili čak naređeno. Hadis je Poslanika, s.a.v.s., u kojem se kaže: "Liječite se o Božiji robovi, jer Bog nije spustio bolest, a da za nju nije spustio lijeka!"² Također, u hadisima se navodi da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., u odgovoru na pitanje beduina da li da se liječe: "Liječite se, jer Bog nije dao bolest, da nije dao za nju lijek osim jedne!" Upitali su koja je to bolest, a Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: "Starost!"³

U muslimanskom pravnom naslijeđu pronalazimo da većina pravnika smatra da je liječenje dozvoljeno, *mubah*, što je stav hanefijske i malikijske pravne škole, mezheba. Šafijska pravna škola, kao i veliki broj učenjaka hanbelijskog mezheba, smatraju, upravo na temelju spomenutih hadisa i prakse, sunneta Božijeg Poslanika, s.a.v.s., da je liječenje preporučeno, *mustehab*. Ovdje se pravi distinkcija, u čemu su posebno detaljno elaborirali šafijski pravници, između upotrebe lijekova za bolesti, gdje je izlječenje hipotetičko, dakle efekat lijeka nije siguran, dok se u slučaju kada se kategorički zna da je liječenje i upotreba lijeka korisna i spašava ljudski život, kako kod zaustavljanja krvarenja i sl., smatra da je obaveza liječiti se i sačuvati vrijednost života.⁴

Ibn Qayyim u ovom kontekstu kaže: „Vjerodostojni hadisi naređuju ljudima da se liječe. To nije u suprotnosti sa oslanjanjem na Boga, *tevekkulom*, jednako kako i utoliti glad i žeđ, ili zaštititi se od vrućine i hladnoće poduzimajući ono čime se izaziva suprotni

2 Abu Davud, *Sunan*, Kitab at-tibb, Al-maktaba al-'asiya, Bayrut, 3855.

3 At-Tirmizi, *Sunan*, Kitab abwab at-tibb, Al-Maktaba al-bab al-halabi, Misr, 1975, broj 2038.

4 Vidi opširnije: Az-Zuhajli Vahba, *Al-Fikh al-islamijj va adillatuhu*, Dimašq, tom 7, str. 5205; *Al-Mawsu'a al-fiqhiyya al-kuwaitiyya*, Kuwait, 1427. po H., tom 11, str. 117.

efekat. Štaviše, srž vjere u Jednog Boga neće se ostvariti dok se ne pristupi uzrocima koje je Bog uspostavio kada se žele ostvariti neki rezultati shodno mjerama i vjerozakonu. Postupiti drugačije je suprotno tevekkulu, oslanjanju na Boga, ali je i narušavanje Njegovih odredbi i mudrosti...“⁵ Suštinski posmatrano, liječenje u islamu i njegov pravni status odražavaju ravnotežu racionalnog pristupa ljudskom postojanju, što je osobenost cjelokupnog islamskog učenja. Također, to potvrđuje autentičnost izvora islama – časnog Kur’ana i sunneta Božijeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s. Ova autentičnost leži u činjenici da nema oprečnosti niti sukobljavanja između onoga što je naučno potvrđeno i ajeta i hadisa koji čine osnovu vjerskog identiteta muslimana.

Hidžama

Hidžama (engl. *Cupping*) drevna je metoda liječenja stara oko 5500 godina za koju dostupna literatura govori da je bila poznata kod skoro svih naroda u prošlosti. Praktikovali su je stari Grci, Babilonci, Malajci, Rimljani, Egipćani, Kinezi i Arapi, a ko od ovih naroda je prvi počeo praktikovati hidžamu pouzdano nije utvrđeno.⁶ Posebnu popularnost u posljednje vrijeme je stekla u zapadnim zemljama poput Evrope i Sjedinjenih Američkih Država.⁷ Hidžama je tehnika u kojoj se uz pomoć stvaranja negativnog pritiska odstranjuju svi toksini i otpadne materije nakupljene u vezivnom tkivu koje naše tijelo ne može da eliminiše fiziološki, putem jetre, slezene, pluća ili limfnog sistema.⁸

Klasifikacija hidžame

Hidžamu, odnosno *cupping* klasificiramo u šest glavnih kategorija. Prva kategorija se dijeli prema tehnici primjene i ona uključuje suhu, vlažnu, brzu i masažnu hidžamu. Druga kategorija

5 Ibn Qayyim, Muhammad b. Abu Bakr, *Zad al-ma'ad*, Bayrut, 1994, tom 4, str. 14.

6 S. Furhad, RE Sina, AA Bokhari. *Cupping Therapy*. National Library of Medicine: B. Der-višević. *Hidžama*

7 Choi, T.Y.; Ang, L.; Ku, B.; Jun, J.H.; Lee, M.S. *Evidence Map of Cupping Therapy*. J. Clin. Med. 2021, 10, 1750.

8 S. *Hijama-Die Schropftherapie*. Istanbul 2016.

se dijeli prema jačini vakuma u čašicama i ona podrazumijeva primjenu hidžame sa malim, srednjim, velikim i pulsirajućim vakumom. Treća kategorija se dijeli prema načinu pravljenja vakuma, što podrazumijeva pravljenje vakuma pomoću otvorenog plamena, manuelnog, odnosno ručnog pritiska te električnog pomoću aparata. Četvrta kategorija čija je podjela zasnovana na korištenju materijala, odnosno sredstava unutar i putem samih čašica, a ona podrazumijeva primjenu biljaka, vode, laserske svjetlosti, električne stimulacije, magneta, toplote i igala. Peta kategorija se dijeli prema regiji tijela (stopala, abdomen, lice itd), te šesta kategorija koja dijeli hidžamu na sportsku, kozmetičku i hidroterapijsku hidžamu.⁹

Hidžama u sunnetu Muhammeda, s.a.v.s.

S obzirom da se vjerovjesnički sunnet smatra dijelom Božije Objave i pojašnjava direktnu Božiju riječ časni Kur'an, za muslimane je izučavanje njenih smjernica u svim aspektima života bila iznimo značajna i relevantna. Posebnu pažnju Božiji Poslanik, s.a.v.s., posvećuje kako duhovnoj i psihološkoj snazi i stabilnosti, tako i tjelesnom zdravlju koje je pretpostavka za ibadet i činjenje dobrih djela. U velikom broju hadisa Božijeg Poslanika, s.a.v.s., govori se o značaju zdravlja kao Božije blagodati, a njegova je praksa razvijanje svijesti o zdravlju, čuvanje zdravlja i liječenje kada dođe do narušavanja zdravlja. Kada se radi o hidžami, na temelju brojnih hadisa, možemo kazati da je ona praksa Muhammeda, s.a.v.s., preporučena kao forma liječenja, ali i prevencije oboljenja. Sam Božiji Poslanik, s.a.v.s., praktikovao ju je i u nastavku ćemo spomenuti neke od brojnih hadisa koji govore o hidžami.

Preporuka hidžame

Bilježe Buharija i Muslim hadis od Enesa, r.a., u kojem Božiji Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Najbolje čime se liječite je hidžama, ili to je od najboljih vaših lijekova.“¹⁰

9 Al-Bedah et al. *Classification of Cupping Therapy*.

10 Al-Buhari, *Sahih*, Kitab at-Tibb, Dar tawq an-nagat, broj 5696.

U formi iskaza kod Buharije, a prema predaji od Džabira b. Abdullaha, r.a., se prenosi da je rekao: „Ako ima u nečemu od lijekova vaših dobra, onda je to u hidžami..“¹¹

Također, Buharija je od Ibn Abbasa, r.a., zabilježio predaju da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Lijek je u troje: hidžami, medu i kauterizaciji (*kejju*).“¹²

U predaji koju bilježi Ibn Madža od Ibn Abbasa, r.a., navodi se da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nisam prošao u noći kada sam uzdignut pored skupine meleka, a da mi nisu svi govorili: ‘O Muhammede! Držite se hidžame!’“¹³

Ebu Davud je zabilježio predaju Ubejdullaha ibn Alijja, od njegove nane Selme, koja je hizmetila Božijeg Poslanika, s.a.v.s., da bi Poslanik, s.a.v.s., svakome ko bi mu se požalio na bolove u glavi govorio: „Uradi hidžamu!“¹⁴ U istoj hadiskoj zbirci je zabilježena predaja od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ako ima u nečemu od lijekova vaših dobra, onda je to u hidžami.“¹⁵

Ebu Davud je zabilježio i predaju od Ebu Hurejre, r.a., u kojoj Božiji Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Ko uradi hidžamu 17-og, 19-og ili 21-og dana hidžretskog mjeseca, bit će mu lijek za svaku bolest.“¹⁶ Dakako, ova preporuka Poslanika, s.a.v.s., ukazuje na koristi hidžame, ali ne podrazumijeva da će hidžama izliječiti svaku bolest. Ovo je u arapskom jeziku uobičajena forma iskaza u kojem se generalizira i uveličava nešto kako bi se tome naglasila važnost, relevantnost i korist. U komentarima hadiskih zbirki kaže se da je ovo opći iskaz kojim se želi ukazati na posebnu korist. Dakle, lijek za svaku bolest koja se liječi puštanjem krvi, a ne za svaku bolest u općem smislu.¹⁷

11 Ibid., broj 5702.

12 Ibid., broj 5681.

13 Ibn Maga, *Sunen*, Kitab at-Tibb, Bayrut, Dar Ihya al-kutub al-'arabiyya, broj 3477.

14 Abu Davud, *Sunen*, broj 3858.

15 Ibid., broj 3857.

16 Ibid., broj 3861.

17 Aš-Šawkani, *Nayl al-awtar*, Qahire, Dar al-hadith, tom 8, str. 240.

Poslanik, s.a.v.s., i praktikovanje hidžame

U poslaničkoj tradiciji autentično je preneseno da je Muhammed, s.a.v.s., pored preporuka ranije spomenutih, i sam praktikovao hidžamu. Kod Tirmizije u *Sunanu*, ali i u drugim zbirka-ma hadisa, zabilježena je predaja da je Poslanik, s.a.v.s., uradio hidžamu na zatiljku i lopaticama.¹⁸ Dakle, pored preporuke i ukazivanja na vrijednost hidžame Božiji Poslanik, s.a.v.s., praktikuje hidžamu i hadiska literatura nam prenosi značajan detalj dijelova tijela na kojem mu je urađena hidžama.

Također, u *Sahihu* Buharije se bilježi predaja da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., radio hidžamu na putu između Medine i Mekke na sredini glave, a bio je u ihramima, tj. dok je obavljao obrede hadža.¹⁹ U drugoj predaji se navodi da je Poslanik, s.a.v.s., radio hidžamu dok je bio postač.²⁰

Iščitavanjem hadiske literature uviđamo da je Muhammed, s.a.v.s., praktikovao hidžamu, ali uviđamo da je dominantan kontekst bio određeni zdravstveni problem, poput glavobolje, prignječenog kuka, uganuća i sl.²¹ U hadiskoj literaturi se čak ide u detalje kada je preporučeno da se hidžama radi u smislu vremena, na kojim dijelovima tijela i kakav tretman i status ima osoba koja se bavi ovom profesijom.²²

Medicinski aspekti hidžame

Postoji mnogo teorija koje objašnjavaju prednosti hidžame kao metode liječenja. Doktor Amir Salih²³ navodi da ona dovodi do vidnog poboljšanja u funkcijama jetre, liječenju dijabetesa, snižavanju visokog krvnog pritiska, migrene, kao i mnogim kožnim bolestima i alergijama na pluća (astma). Također, spominje kako je tokom praktikovanja hidžame kod pacijenata postigao

18 Tirmizi, *Sunan*, broj 2051.

19 Al-Buhari, *Sahih*, Kitab Gazau-sayd, broj 1835.

20 Abu Davud, *Sunan*, broj 2372.

21 Bilal Dervišević, *Hidžama – najbolji lijek*, Zenica, 2008, str. 27.

22 Ibid., str. 29–30.

23 Predsjednik Američkog udruženja za tradicionalne nauke Sjedinjene Američke Države, od maja 2003. do sada. (Vidi <https://amir-saleh.com/> pristupljeno 6. 10. 2024).

značajne iskorake u liječenju djece sa cerebralnom paralizom, kao i kod hemiplegije i paralize lica, gdje je zabilježio primjetno poboljšanje u brojnim slučajevima. Hidžama, prema njegovim iskustvima, pomaže u snižavanju nivoa holesterola u krvi, liječenju gihta, umora, te poboljšava stanje crvenih i bijelih krvnih zrnaca i trombocita, kao i problema u oblasti ginekologije i porodiljstva.²⁴ Među koristima hidžame su aktivacija cirkulacije, stimulacija reakcije tijela putem uboda i poticanje mozga, što povećava vitalnost tijela i jača imunitet stimulacijom timusne žlijezde kod prsne kosti sprijeda i na petom kičmenom pršljenu pozadi. Nedavna istraživanja o koristima hidžame pokazuju da ona potiče proizvodnju antioksidanata, povećava prirodni nivo kortizola u krvi, smanjuje nivo uree u krvi, a na kraju, hidžama smanjuje nivo štetnog holesterola "LDL" i povećava nivo korisnog holesterola "HDL". Ukratko ćemo objasniti neke od njih kako bismo dobili kompletnu sliku kako hidžama kao metoda liječenja djeluje na ljudski organizam.²⁵

Teorija vrata bola (engl. *The pain-gate theory*)

Prema ovoj teoriji dodir, pritisak i vibraciona senzacija generirani tokom izvođenja same hidžame selektivno stimulišu velika nervna vlakna. Ova vrsta stimulacije dovodi do kočenja, odnosno blokade prenosa signala boli kroz stražnji rog kičmene moždine do mozga.²⁶

Teorija kontrole prenosa štetnih inhibitora

(engl. *The diffuse noxious inhibitory controls theory – DNIC*)

Prema ovoj teoriji bol u jednom dijelu tijela može biti potisnut ili zasjenjen bolom u drugom dijelu tijela odnosno drugom području. Preciznije, DNIC teorija se odnosi na nalaze iz studija

24 Ibid.

25 El Sayed SM, Mahmoud HS, Nabo MMH. *Medical and Scientific Bases of Wet Cupping Therapy (Al-hijamah): in Light of Modern Medicine and Prophetic Medicine*. *Altern Integ Med* 2: 122. doi:10.4172/2327-5162.1000122.

26 A.M.N. Al-Bedah, I.S. Elsubai, N.A. Qureshi, T.S. Aboushanab, Gazzaffi I.M, A.T. El-Olemy, A.A.H. Khalil, M.K.M. Khalil, M.S. Alqaed. "The medical perspective of cupping therapy: Effects and mechanisms of action". *Journal of Traditional and Complementary Medicine* 9 (2019) 90e97. / Shabi Furhad, Reddog E. Sina, Abdullah A. Bokhari. *Cupping Therapy*. National Library of Medicine, National Center for Biotechnology Information, 2024.

provedenih na životinjama koje ilustruju posredovanu inhibiciju bola u donjem dijelu moždanog stabla. Kod ljudi se ovaj fenomen naziva uslovljena modulacija bola (engl. *Conditioned pain modulation* – CPM). Precizan mehanizam preko kojeg DNIC djeluje u terapiji *cuppingom* ostaje još uvijek potpuno detaljno nerazjašnjen.²⁷

Teorija refleksnih zona (engl. *The reflex zone theory*)

Prema teoriji refleksnih zona specifične promjene u distalnom vaskularnom, mišićnom, nervnom, organskom ili vezivnom tkivu mogu biti refleksni odgovor na proksimalno suženje autonomnog nerva unutar istog ili preklapajućeg dermatoma. Po ovoj teoriji, liječenjem treba dati prioritet rješavanju centralnog restriktivnog područja, a ne isključivo koncentrirati se na distalne regije koje manifestiraju simptome. Ovaj koncept podsjeća na somatsko-visceralne i somatsko-somatske reflekse u osteopatskoj medicini i korištenje meridijana u tradicionalnoj istočnjačkoj medicini.²⁸

Teorija oslobađanja azotne kiseline
(engl. *The release of nitric acid theory*)

Ova teorija sugerira da *cupping* terapija može stimulirati povećanu proizvodnju azotne kiseline, koja kontrolira protok krvi, volumen i vazodilataciju. Također i ova teorija je podržana nalazima istraživanja provedenim na životinjama koji su pokazali povezanost između oslobađanja azotne kiseline i akupunkture. Zbog paralelnih fizioloških efekata uočenih u terapiji *cuppingom* i akupunkturi, pretpostavlja se da *cupping* može na sličan način uzrokovati vazodilataciju posredovanu azotnom kiselinom i druge lokalne fiziološke odgovore. Kao rezultat toga, *cupping* terapija može poticati zdravu cirkulaciju krvi i spriječiti nastanak stanja kao što je ateroskleroza.²⁹

27 Ibid.

28 Ibid.

29 Ibid.

Teorija aktivacije imunog sistema (engl. *The activation of immune system theory*)

Ova teorija navodi da *cupping* terapija značajno poboljšava biohemijski i mehanički imuni sistem organizma. Nekoliko istraživanja koje su citirali Al-Bedah i sar. sugeriraju da *cupping* terapija može povećati proizvodnju različitih autoimunih modulatora dok istovremeno smanjuje koncentraciju upalnih tvari. Štaviše, vjeruje se da ove pozitivne promjene mogu imati trajne efekte i nakon završetka *cupping* tretmana. Osim toga, pretpostavlja se da *cupping* stimulira aktivnost timusa, podržava funkciju neuroendokrinog sistema i jača antioksidativne procese u tijelu.³⁰

Teorija detoksikacije krvi (engl. *The blood detoxification theory*)

Ova teorija se prvenstveno odnosi na vlažnu *cupping* terapiju. Prema ovoj teoriji, otkriveno je da krv uzeta tokom vlažnog *cuppinga* ima povišene koncentracije različitih supstanci, uključujući mokraćnu kiselinu, holesterol, ureu i trigliceride. Nadalje, vjeruje se da krv dobivena vlažnim *cuppingom* sadrži više nivoa eritrocita, hemoglobina, hematokrita, da je viskozija i sadrži više korpuskularnog hemoglobina. Ova teorija je primijenjena u protokolima detoksikacije, posebno za aluminijski, živu, srebro i olovo.³¹

Fiziološki odgovori i terapijski mehanizmi kod vlažnog i suhog *cuppinga*

I kod vlažnog i suhog *cuppinga*, primjena vanjske sukucije dovođi do nekoliko fizioloških odgovora koji doprinose terapijskim efektima. Ovi odgovori uključuju povećanje volumena krvi, povećanu brzinu kapilarne filtracije i izbacivanje filtrirane i intersticijske tekućine u tretirano područje. Sakupljena tečnost

30 Ibid.

31 Ibid.

sadrži povišene nivoe supstanci povezanih sa bolestima i supstanci koje uzrokuju bolesti, prostaglandina i medijatora upale.³²

Vjeruje se da povećani onkotski pritisak prilikom izvođenja suhog *cuppinga* stimulira odvođenje limfe, što za posljedicu ima olakšanje uklanjanja nakupljene tekućine i otpadnih produkata iz tretiranog područja.³³

Kod vlažnog *cuppinga*, zarezani dijelovi kože napravljeni skalpelom tokom postupka dovode do drugačijeg skupa efekata. Ovi manji rezovi na koži stimuliraju migraciju upalnih stanica i pokreću oslobađanje endogenih opioida, prirodnih supstanci koje djeluju kao lijekovi protiv bolova i poboljšavaju raspoloženje. Kao što je već spomenuto, ovaj postupak doprinosi povećanju i urođenog i stečenog imuniteta, čime se povećava sposobnost tijela da se bori protiv infekcije i uspostavi imunološka ravnoteža.³⁴

Zaključak

Općenito posmatrano alternativna medicina se često postavlja nasuprot konvencionalne medicine i njome se, barem kada se radi o većini priznatih i prepoznatih metoda alternativne medicine, nadopunjuje ono što se konvencionalnom medicinom ostvaruje od rezultata u liječenju. Njeno utemeljenje u poslaničkoj tradiciji i korištenje metoda liječenja iz vremena Božijeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., jasno to pokazuje, ali se u istom naslijeđu definira da neke forme liječenja, poput upotrebe zabranjenog (*haram*) nije dozvoljeno i u konačnici nije korisno.³⁵

32 Amal M. Obeid, Faiza A. Qari, Soad K. Aljaouni, Sawsan Rohaiem, Ahmed A. Elsayed, Maha M. Alsayyad, Ezzuddin A. Okmi. *The effect of wet-cupping therapy (hijama) in modulating autoimmune activity of Hashimoto's thyroiditis.* / Shabi Furhad, Reddog E. Sina, Abdullah A. Bokhari. *Cuping Therapy*. National Library of Medicine, National Center for Biotechnology Information, 2024.

33 Ozdowski L, Gupta V. *Physiology, Lymphatic System.* / Shabi Furhad, Reddog E. Sina, Abdullah A. Bokhari. *Cuping Therapy*. National Library of Medicine, National Center for Biotechnology Information, 2024.

34 R. Ghods, N. Sayfour, M.H. Ayati. *Anatomical Features of the Interscapular* / Shabi Furhad, Reddog E. Sina, Abdullah A. Bokhari. *Cuping Therapy*. National Library of Medicine, National Center for Biotechnology Information, 2024.

35 Al-Bayhaqi, *Sunan*, Abwab ma la yahil, Bayrut, Dar Ihya al-kutub al-'ilmiyy, 2004, tom 8, str. 10, broj 19679.

Dakako, značajno je istaći da sunnetski pristup prije svega insistira na prevenciji oboljenja kroz zdrav, uravnotežen i kvalitetan život. Oba pristupa liječenju su prihvatljiva jer doprinose ljudskom zdravlju kao legitimnom interesu i vrijednosti u učenju islama. Posebno je bitno istaći da su i savremena medicinska istraživanja ustanovila da neke druge metode, pored hidžame, a radi se o alternativnoj medicini, vrlo korisne i učinkovite.

Hidžama je, kako smo to u radu i pokazali, forma liječenja koja ima svoje religijsko-tradicijsko utemeljenje. Božiji poslanik Muhammed, s.a.v.s., preporučio je, usmjeravao i sam praktikovao hidžamu i stoga se smatra dijelom njegovog naslijeđa. Pored toga hidžama je opsežno tretirana u smislu detalja same primjene, vremena, dijelova tijela na kojima se radi i slične dimenzije.

U radu smo istražili upravo ove duboke tradicijske korijene hidžame kao metode liječenja koja se oslanja kako na tradicionalne, tako i na savremene medicinske principe. Ova praksa, koja se u islamu smatra sunnetom i preporučenom, nudi značajne terapijske efekte koji su potvrđeni kroz stoljeća korištenja u različitim kulturama. Preporuke Božijeg poslanika, Muhammeda, s.a.v.s., i brojni hadisi svjedoče o njenoj važnosti u očuvanju zdravlja i liječenju bolesti.

S obzirom na medicinske aspekte, hidžama se pokazuje kao efikasan alat u terapiji raznih oboljenja, uključujući poboljšanje cirkulacije, jačanje imunološkog sistema i detoksikaciju organizma. Različite teorije, poput teorije vrata bola i teorije aktivacije imunog sistema, nude uvid u mehanizme koji stoje iza njenih koristi, naglašavajući kako ova metoda može značajno doprinijeti cjelokupnom zdravlju pojedinca.

Nažalost, hidžama iako se pokazuje kao korisna metoda u tretmanu specifičnih oboljenja, sigurno ne predstavlja konačno rješenje za sve zdravstvene probleme. Njene terapijske prednosti su jasno potvrđene u kontekstu određenih stanja, ali je važno naglasiti da ne može zamijeniti sveobuhvatnu medicinsku njegu ili se koristiti kao jedina terapijska opcija.

Predstavljanje hidžame kao univerzalnog lijeka, što je primjetna tendencija u našem kontekstu, a spomenuli smo kako se pravilno trebaju razumijevati hadisi o hidžami, može biti problematična. Najprije, ona može stvoriti nerealna očekivanja od hidžame u efikasnosti u liječenju svih bolesti, a pored toga naglašavanjem religijske dimenzije upotrebe ove metode liječenja, jer se temelji na sunnetu i tradiciji, može doći do pogrešnog shvatanja njene pozicije. Hidžama se, prema našem čitanju i uvidu, treba posmatrati kao dodatna opcija unutar šireg spektra medicinskih tretmana, a ne kao apsolutni i jedini način liječenja.

Zbog toga je ključno pristupiti hidžami sa razumijevanjem njenih ograničenja i specifičnih indikacija, kako bi se osiguralo da pacijenti donesu informirane odluke o svom zdravlju, uvažavajući religijsku i kulturološku pozadinu u adekvatnom i autentičnom življenju islamskog identiteta. U tom smislu, važna je edukacija i transparentnost u vezi s tim šta hidžama može, a šta ne može da postigne u liječenju.

Hidžama, kao spoj tradicionalnog znanja i koristi potvrđenih savremenim istraživanjima, otvara vrata novim mogućnostima u oblasti alternativne medicine. Da bi se osnažio dalji razvoj i primjena hidžame, potrebno je provesti više istraživanja i kliničkih studija koje će potvrditi njene benefite i učvrstiti njeno mjesto u savremenoj medicinskoj praksi. Na taj način, hidžama ne samo da će ostati cijenjena metoda među muslimanima već će i na širem planu doprinijeti općem unapređenju zdravstvenih praksi u društvu.

Literatura

Abu Davud, Sunan, Maktaba al-'asiya, Bayrut.

A.M. Al-Bedah, T.S. Aboushanab, M.S. Alqaed, N.A. Qureshi, I. Suhai-bani, G. Ibrahim, M. Khalil. "Classification of Cupping Therapy: A Tool for Modernization and Standardization". *Journal of Complementary and Alternative Medical Research* 1(1): 1-10, 2016, Article no. JOCAMR.27222.

- A.M.N. Al-Bedah, I.S. Elsubai, N.A. Qureshi, T.S. Aboushanab, Gazzaffi I.M, A.T. El-Olemy, A.A.H. Khalil, M.K.M. Khalil, M.S. Alqaed. "The medical perspective of cupping therapy: Effects and mechanisms of action". *Journal of Traditional and Complementary Medicine* 9 (2019) 90e97.
- Al-Buhari, Sahih, Dar tawq an-nagat.
- Al-Bayhaqi, Sunan, Dar Ihya al-kutub al-'ilmiyy, Bayrut.
- Al-Mawsu'a al-fiqhiya al-kuwaitiyya, Kuwait, 1427. po H.
- Al-Tirmizi, Sunan, Maktaba al-bab al-halabi, Misr, 1975.
- Al-Zuhajli Vahba, Fikh al-islamijj va adilletuhu, Dimašq.
- Amal M. Obeid, Faiza A. Qari, Soad K. Aljaouni, Sawsan Rohaiem, Ahmed A. Elsayed, Maha M. Alsayyad, Ezzuddin A. Okmi. *The effect of wet-cupping therapy (hijama) in modulating autoimmune activity of Hashimoto's thyroiditis*. *Saudi Med J* 2022; Vol. 43 (1).
- At-Tirmizi, Sunan, Maktaba al-bab al-halabi, Misr, 1975.
- Choi T.Y, Ang L, Ku B, Jun J.H, Lee M.S, *Evidence Map of Cupping Therapy*. *J. Clin. Med.* 2021,10, 1750.
- Dervišević, Bilal, *Hidžama – najbolji lijek*, Graforad, Zenica, 2008.
- El Sayed SM, Mahmoud HS, Nabo MMH. *Medical and Scientific Bases of Wet Cupping Therapy (Al-hijamah): in Light of Modern Medicine and Prophetic Medicine*. *Altern Integ Med* 2: 122. doi:10.4172/2327-5162.1000122.
- Gok, S. *Hijama – Die Schropftherapie*, Istanbul 2016.
- Ibn Maga, Sunan, Kitab at-Tibb, Dar Ihya al-kutub al-'ilmiyy, Bayrut.
- Ibn Qayyim, Muhammad b. Abu Bakr, *Zad al-ma'ad*, Muassasa ar-risala, Bayrut, 1994.
- Ozdowski L, Gupta V. *Physiology, Lymphatic System*. [Updated 2023 May 1]. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2024 Jan-. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK557833/>.
- R. Ghods, N. Sayfour, M.H. Ayati. *Anatomical Features of the Intercapular Area Where Wet Cupping Therapy Is Done and Its Possible Relation to Acupuncture Meridians*. *J Acupunct Meridian Stud* 2016;9(6):290e296.
- Shabi Furhad, Reddog E. Sina, Abdullah A. Bokhari. *Cuping Therapy*. National Library of Medicine, National Center for Biotechnology Information, 2024. Available at URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK538253/?report=printable>.
- Aš-Šawkani, *Nayl al-awtar*, Dar al-hadith, Qahire.
- Veb-stranica: <https://amir-saleh.com>.

